

Crònica d'un viatge de cooperació internacional a Cochabamba (Bolívia)

Joan Gallifa i Miquel Àngel Prats

E

l passat mes de setembre de 2005, Joan Gallifa i Miquel Àngel Prats varen fer una estada de quinze dies a les instal·lacions de l'escola Joan XXIII a Cochabamba (Bolívia), amb la finalitat de portar a terme un curs sobre noves tecnologies aplicades a l'educació per a mestres i tècnics dels diferents departaments educatius bolivians adscrits a l'ONG Internacional Fe y Alegría. El curs va tenir lloc gràcies a un conveni de col·laboració entre la Fundació Blanquerna i aquesta ONG.

Però... què és "Fe y Alegría"?

Fe y Alegría és una entitat privada sense ànim de lucre, que es defineix com un Movimiento de Educación Popular Integral y de Promoción Social, i que orienta les seves accions als sectors més pobres i exclosos de la societat, per construir un projecte de transformació social basada en els valors cristians de justícia, participació i solidaritat. Un dels seus lemes és "Fe y Alegria empieza donde acaba el asfalto".

Fundada l'any 1955 a Veneçuela, és present en catorze països d'Amèrica Llatina i a Espanya (on s'anomena Entreculturas).

A Bolívia, hi entra l'any 1966 i, seguint l'ideari institucional, es proposa recolzar l'educació pública del país construint, reparant i equipant centres educatius, formant els docents, donant suport i orientació als pares de família, innovant els processos d'ensenyament-aprenentatge, etc., amb l'objectiu final d'incrementar la qualitat de l'educació pública del país.

A Bolívia, la institució gestiona 439 escoles (implica 8.713 docents i 295.300 alumnes), cosa que suposa un 6% de tota l'educació pública del país.

És en aquest context, doncs, que es demana a la Fundació Blanquerna, en el marc d'una col·laboració habitual, la possibilitat d'impartir un curs orientat a les noves tecnologies aplicades a l'educació.

El viatge a Cochabamba

Certament, el viatge va començar en el moment que vam decidir fer-lo. Pensar com serà el lloc on aniràs, així com la gent que hi coneixeràs, passa a formar part d'un gran imaginari de dubtes i de reptes que van conformant a poc a poc una gran il·lusió per encetar el viatge. I així va ser.

Altres companys professors de la Fundació Blanquerna ja havien tastat l'experiència d'haver estat a Bolívia i d'haver impartit cursos de formació a Fe y Alegría. Aquesta experiència ens ajudà a fer-nos una idea sobre els costums culturals i la forma tan singular que tenen els bolivians d'entendre la vida, l'home i la societat. Agraïm des d'aquí a tots i cadascun dels professors que, amb material, consells i opinions, ens van anar apropant dia a dia a la realitat que vàrem conèixer allà.

A mesura que anaven passant les setmanes, anàvem preparant molt a cegues cadascuna de les sessions que volíem impartir. La impossibilitat de saber amb exactitud i certesa la infraestructura amb la qual comptariem finalment feia que, dia a dia, anéssim afinant i matisant molt acuradament els aplicatius didàctics que volíem ensenyar. I va ser també per aquesta raó que ens vam endur una gran quantitat de recursos tecnològics i educatius que teníem al nostre abast. Tecnologia,

educació i contextos carenciats són complicats companys de viatge. Per fi, se'ns va informar exactament de quin era la veritable infraestructura que hi trobaríem, així com de quin seria l'itinerari aeri que havíem de seguir per arribar a Cochabamba. Finalment, va arribar el dia: el divendres 16 de setembre al vespre vàrem començar el viatge.

Després d'un comiat emotiu de familiars i amics, vam començar l'aventura aèria. Van ser al voltant de vint-i-dues hores de vol, distribuïdes en cinc escales de la següent forma: Barcelona - Madrid - Buenos Aires - Asunción - Santa Cruz - Cochabamba.

I..., efectivament, vam arribar rebentats!

Al dia següent de la nostra arribada, amb les piles carregades de nou i plens d'il·lusió, ens van portar a l'escola Joan XXIII, perquè coneguéssim exactament l'aula de noves tecnologies on impartiríem el curs i cadascuna de les infraestructures que vàrem demanar per portar-lo a terme.

Dues setmanes intenses de treball amb les noves tecnologies

Un dels fets que ens va sorprendre més d'entrada va ser la capacitat de treball i el grau de motivació que en tot moment va demostrar cadascun dels participants al curs de noves tecnologies aplicades a l'educació.

Inicialment, vam portar un programa en el qual constaven totes les sessions planificades i la descripció dels continguts que impartiríem. Vam pensar que seria una bona idea socialitzar el programa, per tal que els propis participants també hi diguessin la seva i triessin allò que els fes més gràcia aprendre per poder aplicar-ho directament a les aules.

Dit i fet, els participants van triar conèixer i aprendre el major nombre possible d'aplicatius didàctics i propostes metodològiques amb el suport de la tecnologia, encara que fos superficialment.

El clima i l'atmosfera de treball al llarg de tot el curs van ser excel·lents i el ritme d'aprenentatge va ser molt elevat, gràcies a les grans dosis de motivació que els participants demostraven en cadascuna de les sessions.

L'horari de treball era de 8.30h a 13h i de 14.30h a 19h, amb petits espais de descans de 30 minuts.

Com podeu observar, no podíem perdre el temps!

Una mica d'esbarjo: de visita per la Paz i el llac Titicaca

Després de la intensa primera setmana de formació, ens van recomanar que, durant el cap de setmana, visitéssim algun indret del país. Després d'escoltar les diverses possibilitats, que anaven des de zones totalment tropicals i selvàtiques fins a zones situades a més de 4.000 metres d'altura, vam decidir anar a visitar El Lago (el llac Titicaca, un dels més grans i que és a més altura del món), passant abans per La Paz, seu del govern de Bolívia.

Vàrem arribar a La Paz de nit i la visió de la ciutat va ser absolutament espectacular. Milers de petits llumets situats als vessants de les muntanyes feien la forma d'una olla (nom amb el qual també es coneix la ciutat).

L'endemà vam sortir amb taxi en direcció al llac. Després d'un parell hores de viatge amb cotxe per un paisatge gairebé desèrtic, vam arribar en un dels extrems del llac (cal explicar que té uns 200 km de llarg per 65 km d'ample i que es troba a 3.800 metres d'altura) i és on ens vàrem començar a fer una idea de la seva immensitat. Al cap d'un parell d'hores més, i després de passar per l'estret de Tikina amb una barca des de la qual vam poder fer la fotografia que teniu a continuació, vam arribar a Copacabana. Des d'aquí, en acabat d'agafar forces menjant les famoses truites del llac, vam agafar un vaixell que ens portà a visitar la Isla del Sol.

Al cap de dues hores més de viatge pel riu, vam arribar a l'illa, on vàrem poder visitar les ruïnes del Templo del Sol. Segons explica la llegenda, va ser el lloc en el qual va començar tot l'imperi inca. Finalitzada la visita, vam tornar a Copacabana i, d'allà, a La Paz.

L'endemà al matí vàrem passejar pel centre de la ciutat, on vam apreciar mostres de folklore i de gastronomia bolivianes, fins que vam deixar la ciutat per tornar a Cochabamba.

Valoració de l'experiència

L'experiència ha estat profitosíssima en molts sentits, i ens ha quedat demostrat que val la pena encetar processos de cooperació internacional per moltes raons. En primer lloc, perquè hem conegut una cultura i una forma de veure les coses molt diferents del que nosaltres estem acostumats. En segon lloc, perquè una experiència d'aquest tipus ens ha permès obrir-nos mentalment per entendre i comprendre que es poden iniciar processos d'ensenyament-aprenentatge amb molt pocs recursos. En tercer lloc, perquè hem vist i hem notat en aquella gent una gran inquietud per aprendre i una gran curiositat per experimentar i investigar amb el suport de les noves tecnologies. I, en darrer lloc, perquè es tracta d'una experiència vital d'humilitat, és a dir, perquè ens hem adonat de la gran sort que tenim d'haver nascut en un país com el nostre, més ric i amb més possibilitats.

El fet d'impartir el curs ha estat una experiència molt gratificant. Volem destacar l'excel·lent actitud dels participants, que, tot i tenir expectatives i nivells de coneixement molt diversos, en cap moment van abandonar el seguiment de les classes. També ressaltem l'interès que van mostrar a aplicar els coneixements adquirits durant el curs, i que hem corroborat posteriorment en contactes que hi hem mantingut en el camp electrònic i virtual.

Quant a l'àmbit relacional, l'experiència amb els participants ha estat excepcional. El diàleg constant amb ells ens ha facilitat l'assoliment dels objectius del curs i, anant més enllà, ens ha permès conèixer en profunditat la realitat de la institució -Fe y Alegría-, del país i, més en general, dels problemes dels països en vies de desenvolupament. Aquest coneixement ens pot permetre millorar i aprofundir la relació entre Fe y Alegría i la Fundació Blanquerna.

Per altra banda, i des d'un punt de vista més personal, creiem que l'ajut i el suport de formació com a tasca universitària de transferència de tecnologia en contextos carenciats sempre ha de ser present i és d'obligació en una institució l'ideari i el tret d'identitat de la qual són cristians. Deixant a part la manca de recursos, de materials o d'aspectes organitzatius, creiem sincerament que el professorat, en la mesura de les seves possibilitats, s'hauria d'implicar més en activitats d'aquesta naturalesa, que permeten "trencar motlles" i "aportar" una visió del fet educatiu molt diferent de la que estem acostumats.

Seguint en el mateix terreny personal, hem de destacar que s'ha establert una gran complicitat entre els companys de viatge, tant durant la preparació prèvia com durant l'estada a Bolívia. Aquesta bona entesa ens ha permès afrontar les dificultats amb què ens hem anat trobant durant el procés, assolir els objectius de la formació "amb bona nota", tal com mostren les valoracions que ens han fet arribar els participants.

En conclusió, creiem que l'experiència ha estat molt profitosa en ambdós sentits: els participants han après i han conegut noves eines i nous recursos que podran aplicar a la seva tasca escolar i quotidiana; i nosaltres hem après d'ells en tots els aspectes.

No voldríem acabar aquesta crònica sense un especial agraïment a la Fundació Blanquerna, pel seu constant suport en aquesta aventura.